

Oponentský posudek disertační práce
Mgr. Šárky Elfmarkové
Doktorandské studium
Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

Název práce:

Reality show a uplatnění estetické funkce v dětské výtvarné tvorbě

Autor posudku: prof. Mgr. Miroslav Vojtěchovský
ateliér Aplikovaná a reklamní fotografie
Fakulta umění a designu UJEP Ústí nad Labem

Probírám se stránkami disertační práce Mgr. Šárky Elfmarkové a myslím přitom stále více a více na stránky deníků Dana Eldona, mladého muže, který byl od útlého dětství citlivě veden k tomu, aby svoje každodenní příhody, svoje nápady a snad i ty nejbáznivější myšlenky převtěloval do výtvarné podoby obrazových deníků. Ty stránky – nakažlivě vonící jakousi hrabalovskou člověčinou – ve skutečnosti jakési mapy provádějící náš životem jednoho muže od útlého dětství až k dospělosti, jsou podmanivým, veselým i hořkosladkým čtením...

Kandidátka obhajoby, Mgr. Šárka Elfmarková, předložila práci analyzující svrchovaně aktuální, stejně jako ambivalentní socio-kulturní jev, tzv. „reality show“, aktivizující v nejrůznějších podobách i kvalitativních úrovních denně milióny diváků po celé planetě. Po prostudování této práce mohu s uspokojením konstatovat, že disertační práce splnila stanovený cíl prozkoumat sebepojetí člověka, zkoumání procesu sebeutváření budování vlastních světů na pozadí obrazovky reality show a hledání možností uplatnění estetické funkce v dětské výtvarné tvorbě.

Prvnímu zběžnému pohledu na předloženou disertační práci neunikne, že studie paní kandidátky Elfmarkové je mimořádně pečlivě vypracována po stránce grafické úpravy, že text je nejenom precizně členěn do obsahových celků, ale že je především přívětivě a nápaditě organizován v zrcadle sazby i hierarchickém uspořádání marginálních poznámek a dalších neoddelitelných součástí signalizujících, že se jedná o vědecký spis vyznačující se péčí o vizuální kulturu. Omlouvám se za toto „nevyžádané“ konstatování, ale chci zdůraznit, že tento vizuální aspekt je sympatickým signálem celkové pečlivosti práce kandidátky obhajoby.

Vraťme se ovšem k meritu oponentského posudku: Disertační práce paní Šárky Elfmarkové je přehledně rozdělena do čtyř hlavních částí, z nichž první je „vykolíkováním“ terénu, v němž autorka řeší problematiku mediálního produktu a jeho obsahu ve vztahu k mezisvětům intimního a veřejného, reality a fikce, interpretace mediálního produktu a vzniku mediálního obrazu a vposledu vztahu mediálního obrazu k problematice výtvarné výchovy. Hned v prvním odstavci oddílu 1.1 čtenář zatrne jestli má autorka úplně jasno v otázce definice pojmu „mediální produkt“, ale v následujících paragrafech se propracujeme k částečně úlevnému zjištění, že autorka se opírá o klasiky oboru (prof. Jirák a paní doc. Köpplová) a že chyba je tedy spíše na straně „biblických“ textů, nejspíše někde u McQuaila, ne-li u McLuhana a že by celá oblast oborového pojmosloví – nalézající se ovšem zcela mimo operační teritorium paní Elfmarkové – potřebovala revitalizaci. Autorka se konec konců zaštiťuje literaturou obecně vnímanou jako základ a východisko všech podobných studií. Tímto konstatováním se tedy můžeme obrnit a postupovat dále do hloubi jinak sympaticky vedeného textu...

Po palebné přípravě v prvním oddílu se v oddílu druhém věnuje autorka práce systematicky narýsování kontur předmětu své práce, tedy samotné reality show a jejich hlavních obecných rysů. Tato část je neobyčejně sympaticky zřetězena a čtenář tak získá velmi příjemný pocit, že autorka má celý pracovní koncept pevně v rukou a mezi řádky se nám tak dostává ujištění, že práce spěje dynamicky k následujícím hlavním oddílům: K třetímu, který je zaměřen na hledání možností jak využít reality show jako učivo ve vizuálním pojetí výtvarné výchovy, a ke čtvrtému, zkoumajícímu význam, možnosti a uplatnění estetické funkce reality show v dětské výtvarné tvorbě.

Třetí oddíl se nalézá v ose zlatého řezu předložené práce a je neobyčejně zajímavým psaním v němž se autorka musí chtít nechtě poprat s problematikou příliš „tekuté“ oblasti vizuálních studií, respektive falešnými ambicemi celé řady autorů o vytvoření jakési vědní superdisciplíny, postavené na touze po vytvoření nových systematizovaných židlí, oddělení, kateder, ústavů, ne-li rovnou fakult přinášejících tím méně společenského prospěchu o co více se bude zavrtávat do studia vlastních, od života odtržených problémů. Není vůbec jed-

noduché se prosmýknout nástrahami přes sebe navršených, protichůdných a lascivně se podbízejících textů, nicméně paní Elfmarková vede svou loďku těmito rozbouřenými vodami opravdu dovedně, aby v cíli třetího oddílu dospěla ke konstatování, že (cituji): „... výtvarná výchova otvírá možnost k tvořivé tematizaci osobních zkušeností a k následné re-konstrukci jejich zasazení do kulturního kontextu současnosti...“. Metodou a především cílem výtvarné výchovy je možnost vést žáka k vnímání, vytváření a tím zaujímání vlastního aktivního postoje k významům a hodnotám společnosti prezentovanými médii.

Čtvrtý oddíl předložené práce vnímám přes jistou vnější rozprostraněnost jako metodologický materiál pro realizaci možností, ke kterým autorka dospěla v oddílu předchozím a nalézám v něm naději, že teoretický fundus předchozích částí práce si už – alespoň na pokusných políčkách – vlastně našel svou cestu do praxe výtvarné výchovy a tak nemohu nekonstatovat, že práce Mgr. Šárky Elfmarkové dospěla úspěšně k cíli.

Reality show je signifikantním fenoménem současné medializované společnosti. Je příslovečným zrcadlem. Velmi pokrouceným zrcadlem reflektujícím již tak dost pokřivenou realitu. Je otázkou jestli neviditelná ruka mediálního trhu má vůli, respektive zájem plochy tohoto zrcadla vyrovnávat a leštit. Bádání v předložené práci nás ovšem navádí k možnosti jak z toho pošpatnělého zrcadla vydolovat prostředek výchovy k přemýšlivému dialogu s naléhavostí universa.

Mimochodem, životní dráha energií výtvarné výchovy nabitého Dana Eldona byla přetržena kamením rozezlenného davu v ulicích Mogadisha, když tento dvaadvacetiletý mladý muž přivázel v čele expedice, kterou sám zorganizoval, lékařskou a potravinovou pomoc zemi zmítající se v agonii po bombardování letadly Spojených národů v roce 1993, takže stránky jeho deníku sestavila a vydala jeho matka. Ta, která těžce dyslektického syna přivedla svou schopností vyučovat výtvarnou obrazivostí k občansky hodnotným postojům...

Předložená disertační práce Mgr. Šárky Elfmarkové splňuje bezvýhradně podmínky kladené na obhajoby v rámci státní doktorské zkoušky v oboru výtvarná výchova a následné udělení akademického titulu Ph.D. a proto ji doporučuji k přijetí.

prof. Mgr. Miroslav Vojtěchovský
V Praze, dne 19.06. 2012